

Heta – henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto ry

Lausunto kuulemiseen 15.2.2024

Jakelu: Vane

YK:n vammaissopimuksen toimintaohjelman valmistelu

YK:n vammaissopimuksen (CRPD) toimeenpanemiseksi tarvitsemme laajaa näkökulmaa vammaisuuteen ja sopimuksen edellyttämiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Tarvitsemme vahvoja toimia mm. syrjintään puuttumiseen, esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseen ja ajattelutapojen muutokseen. Itsenäisen elämän periaatteen tulee toteutua kaikissa palveluissa.

CRPD 19 artiklan yleiskommentissa korostetaan, että henkilökohtaisessa avussa vammaiselle henkilölle tulee jädä mahdollisuus hallita avun käyttöä. Tämä ei Suomessa kaikilta osin toteudu, sillä hyvinvointialueella tai palvelua tuottavalla yrityksellä on usein vahva asema ja kontrolli vammaiseen henkilöön nähden. Usein on asetettu perusteettomia rajoituksia esim. siihen mihin, miten ja milloin henkilökohtaista apua voi käyttää. Samat yritykset tuottavat henkilökohtaista apua ja hoivapalveluja, jolloin henkilökohtaista apua saattavat leimata hoivapalvelun toimintatavat alkaen avun käyttäjän kohtaamisesta asiakastietojen kirjaamiseen. Henkilökohtainen apu ei Suomessa täysin vastaa YK:n vammaissopimuksen edellytyksiä, eikä uusi vammaispalvelulaki takaa tähän muutosta.

Monissa vammaispalveluissa on laitospaisia piirteitä, jotka ovat CRPD 19 artiklan vastaisia. Toimintaohjelman luonnoksessa otetaan esiin kehitysvammaisten asumispalvelut, mutta myös muita vammaisia asuu vastoin omaa tahtoa varsin laitospaisissa oloissa esim. palvelutaloissa. Palvelutalo voi jädä ainoaksi vaihtoehdoksi myös nuorille vammaisille. Uusi vammaispalvelulaki ei vielä riittävästi turvaa oikeutta yksilöllisiin palveluihin itse valittuun asuinpaikkaan.

Toimintaohjelman luonnoksessa ei käsitellä henkilökohtaista apua, vaikka se on yksi keskeisimpiä vammaisten palveluja. Toimintaohjelmaan tulee ottaa seuraavat toimenpiteet:

1. Selvitetään, vastaako Suomessa tarjottu henkilökohtainen apu 19 artiklan edellytyksiä itsenäisen elämän periaatteen toteuttamisessa. Kehitetään henkilökohtaisen avun toimintamalleja, hyviä käytäntöjä ja asiakaslähtöisyyttä.
2. Varmistetaan 19 artiklan ja itsenäisen elämän periaatteen toteutuminen kaikissa vammaisten asumisen ratkaisuisissa. Selvitetään, missä määrin palvelujen laitospaiset piirteet ovat itsenäisen elämän esteenä.